

Seminář

**Autorské právo
ve výtvarném umění**

JUDr. František Vyskočil, Ph.D.

6. 6. 2018

Národní galerie v Praze

Obsah práva autorského

A) Práva osobnostní:

a) **právo rozhodnout o zveřejnění díla**

b) **právo osobovat si autorství k dílu** (tj. být uváděn jako autor díla)

c) **právo na nedotknutelnost díla** (zejména právo udělit souhlas k jakékoli změně díla)

- vystavování falzifikátů uměleckých děl je nejen v rozporu s etickými standardy galerií, ale jedná se o zásah do osobnostních práv autora, konkrétně do práva na nedotknutelnost jeho díla

B) Práva majetková – zejména **právo dílo užít** (a udělit jiné osobě oprávnění k výkonu tohoto práva)

Obsah práva autorského po smrti autora

A) Práva osobnostní:

a) **nikdo si nesmí osobovat autorství k dílu**

b) dílo smí být užito **jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu**

- kauza Tomáš Vaněk ca dědic Lady – v době sporu (2002) autorský zákon neobsahoval zákonnou licenci pro karikaturu a parodii (§ 38g AZ - až od 19. 4. 2017) – dle JUDr. Faladové by však užití v takto širokém rozsahu (= celá výstava) neprošlo testem proporcionality dle § 29 AZ, a to i tehdy, kdyby již v té době výjimka pro karikaturu a parodii v AZ byla
- přiměřenou hranicí by dle JUDr. Faladové byla cca 2 díla – potom bylo toto užití možné podřadit pod zákonnou licenci pro karikaturu a parodii

c) **musí být uveden autor díla**

B) Práva majetková – přechází na dědice

Část první:

Možnosti veřejného užití uměleckých děl ze sbírek galerií

- Výstavy
- Výstavní katalogy
- Sbírkové předměty na internetu
- Badatelé

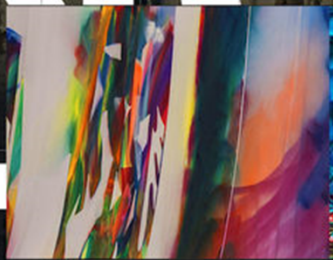
NI G

F

A G

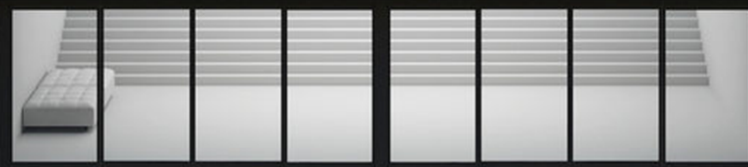
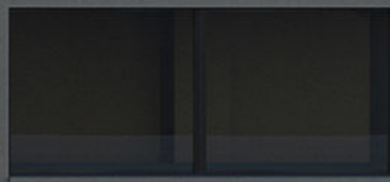
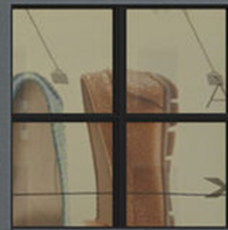
W A

NG P

NÁRODNÍ GALERIE
PRAHA
VELETRŽNÍ PALÁC

NATIONAL GALLERY
PRAGUE
TRADE FAIR PALACE

Výstavy

- a) volná díla (tj. díla, u nichž od smrti autora uplynulo více než 70 let):
- půjčování je **zcela volné**
 - galerie mezi sebou uzavřou **smlouvu o výpůjčce** (§ 2193 o. z.)
- b) díla chráněná autorským zákonem:
- **tzv. zákonná výstavní licence** (§ 39 a. z.): vlastník díla (galerie) může vystavovat originál/rozmnoženinu díla nebo jej k vystavení bezplatně poskytnout, pokud to autor při převodu vlastnického práva k originálu/rozmnoženině díla *výslovně nevyloučil*
 - platí **zásada teritoriality** – na výstavy konané na území ČR se vztahuje pouze český autorský zákon: jestliže je např. ve Francii zákonná výstavní licence omezena a vystavování děl je zpoplatněné, není možné, aby se francouzský kolektivní správce domáhal odměny za vystavování díla F. Kupky na výstavě konané v ČR
 - musí se jednat **o výstavu „skutečných“ děl v hmotné podobě**, nikoli o internetovou výstavu
 - s ohledem na § 29 AZ (tzv. test proporcionality) výstavní licenci lze aplikovat **pouze na dočasné výstavy**, nikoli na trvalé expozice (užití v takovém rozsahu by neprošlo testem proporcionality)

Výstavní katalogy

a) volná díla:

- užití v rámci katalogů je **zcela volné** (je třeba uvést autora)
- **DŮLEŽITÉ:** otázka autorských práv fotografa k fotografiím děl - tyto fotografie jsou chráněny jako **autorské dílo fotografické** (§ 2 odst. 2 a. z.) – viz **Fotografování v druhé části přednášky**

b) díla chráněná autorským zákonem:

- **tzv. katalogová licence** (§ 32 a. z.): dílo je možné užít *za účelem propagace výstavy*, pokud užití nesleduje hospodářský prospěch
- **tzv. knihovní licence** (§ 37 odst. 4 a. z.): *za účelem zpřístupnění obsahu sbírek* – i online

Výstavní katalogy:

Proměna § 32 a. z. po novele č. 216/2006 Sb.

§ 32 a. z. do 21. 5. 2006:

Katalogová licence

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo zařadí do katalogu jím pořádané výstavy, dražby, veletrhu nebo podobné akce vyobrazení díla vystaveného při takové příležitosti; autorovo svolení není třeba ani pro užití vyobrazení tohoto díla rozmnožováním a rozšiřováním katalogu. Vždy je však nutno uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.

Výstavní katalogy:

Proměna § 32 a. z. po novele č. 216/2006 Sb.

§ 32 a. z. v aktuálním znění:

Katalogová licence

Propagace výstavy uměleckých děl a jejich prodeje

(1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo za účelem propagace výstavy zařadí do katalogu jím pořádané výstavy, dražby, veletrhu nebo prodeje originálů či rozmnoženin uměleckých děl taková podobné akce vyobrazení díla užije v rozsahu nezbytném pro propagaci vystaveného při takové akci, s výjimkou jakéhokoliv jiného příležitosti; autorovo svolení není třeba ani pro užití k přímému nebo nepřímému hospodářskému nebo obchodnímu prospěchu. Je-li to obvyklé, vyobrazení tohoto díla rozmnožováním a rozšiřováním katalogu. Vždy je však nutno uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.

(2) V souladu s odstavcem 1 lze katalog vystavených děl dále užit.

Výstavní katalogy:

Proměna § 32 a. z. po novele č. 216/2006 Sb.

- zpřesnění rozsahu licence za účelem dosažení souladu se *směrnicí o harmonizaci určitých aspektů práva autorského* (2001/29/ES) - nikoli zúžení
- na rozdíl od předchozí právní úpravy se licence netýká pouze děl výtvarných, nýbrž **jakýchkoli děl z kategorie děl uměleckých** (§ 2 odst. 1 a. z.)
- netýká se jen katalogů, ale **jakékoli formy nekomerční propagace** (tj. možno užít i na plakátech, které zvou ke zhlédnutí výstavy) – na druhou stranu, v odstavci 2 je uveden výslovně „katalog“ a dle odborné literatury s ohledem na tzv. tříkrokový test (§ 29 odst. 1 a. z.) není extenzivní výklad možný

Výstavní katalogy:

Proměna § 32 a. z. po novele č. 216/2006 Sb.

- katalog **nelze užívat nad rámec tohoto účelu** (například jako publikaci o umění), pokud by takové užití nad rámec propagace vedlo k hospodářskému nebo obchodnímu prospěchu
 - prodej katalogu v souvislosti s výstavou a v místě konání výstavy (příp. v síti poboček NG) je obhajitelný, stejně jako doprodej přiměřeného nákladu po skončení výstavy
 - nikoli už prodej katalogu v běžné prodejní síti knihkupectví s časovým odstupem několika let od výstavy
 - pokud sponzor výstavy užije dílo na své pozvánce na výstavu či k propagaci VIP akce v souvislosti s výstavou, nespadá takové užití pod katalogovou licenci – nejedná se o propagaci výstavy, ale o propagaci sponzora
- užití díla **nesmí mít samostatný komerční účel** (to je možné jen se souhlasem autora) - samotná výstava však povahově k hospodářskému či obchodnímu prospěchu směřovat může
 - každý nakladatel musí při jakémkoli komerčním vydání publikace obsahující dílo získat licenci autora
 - v rámci katalogu mohou být vedle děl obsažených na výstavě užita i jiná díla (k nimž je v každém případě třeba získat licenci) – pokud taková díla tvoří zanedbatelnou část katalogu, jedná se stále o katalog a nikoli o monografii (a katalogovou licenci lze na zbytek katalogu užít)
- výše uvedené platí stejně jak pro NG jako organizátora výstavy a vydavatele katalogu, tak i pro správce sbírkových předmětů, kterého jiné galerie žádají o výpůjčku sbírkových předmětů na jejich výstavu a o reprodukci vystaveného díla v katalogu
- platí **zásada teritoriality** – na katalogy k výstavám konaným v ČR se uplatní pouze český autorský zákon

Výstavní katalogy:

Užití děl v katalogu galerie

- galerie spadají mezi osoby, na něž se vztahuje **tzv. knihovní licence** ve smyslu § 37 odst. 4 a. z.
- za účelem *zprístupnění obsahu svých sbírek* může galerie užít rozmnoženinu díla *v katalogu sbírek*:
 - dílo musí být ve sbírce galerie – tj. využití této licence pro dočasné výstavy obsahující vypůjčená díla je omezené
 - katalog může být v papírové i v elektronické podobě
 - pokud je v elektronické podobě, může být zpřístupněn veřejnosti prostřednictvím internetu, ale dílo musí být zabezpečeno před zhotovením kvalitní rozmnoženiny (např. omezením kvality počtem pixelů), která by mohla být využita k hospodářskému prospěchu
 - v katalogu je nutné uvést jméno autora
 - užití je bezúplatné
 - jedná se o **umožnění plnění povinnosti** ve smyslu § 10a odst. 2 písm. d) zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy, dle kterého jsou galerie povinny zajišťovat průběžné poskytování informací o sbírce, kterou spravují

Sbírkové předměty na internetu

a) volná díla:

- zpřístupňování rozmnoženin sbírkových předmětů na internetu je **zcela volné**, pokud se tak neděje způsobem snižujícím hodnotu díla a u díla je uveden autor
- zpravidla prostřednictvím fotografické reprodukce – je třeba respektovat práva autora fotografií, neboť fotografie jsou chráněny jako **autorské dílo fotografické** (§ 2 odst. 2 a. z.) – viz **Fotografování v druhé části přednášky**

b) díla chráněná autorským zákonem:

- je třeba získat oprávnění k takovému užití ve formě **licenční smlouvy** – obsahem oprávnění by mělo být **sdělování rozmnoženin díla veřejnosti prostřednictvím sítě Internet** ve smyslu § 18 odst. 2 a. z.

Badatelé

Zpřístupňování děl prostřednictvím internetu pro badatele:

a) volná díla – viz **Sbírkové předměty na internetu**

b) díla chráněná autorským zákonem:

- **tzv. knihovní licence** (§ 37 a. z.)
 - **terminálové zpřístupňování fondů** (§ 37 odst. 1 písm. c) a. z.)
 - **užití děl v katalogu galerie** (§ 37 odst. 4 a. z.)
 - viz **Výstavní katalogy**
 - existují dva odlišné názory na to, zda se knihovní licence ve smyslu § 37 odst. 4 a. z. vztahuje na muzea a galerie: ministerstvo kultury tento odstavec reprodukuje jen ve vztahu k tištěným rozmnoženinám, avšak logickým a jazykovým výkladem lze dojít k závěru, že se tento odstavec vztahuje i na muzea a galerie

Badatelé:

Terminálové zpřístupňování fondů

- **výhradně pro účely výzkumu a soukromého studia členů veřejnosti na terminálech umístěných v galerii**
- týká se pouze děl, která tvoří součást sbírky galerie
- tj. nevztahuje se na díla, ke kterým galerie sama získala přístup online na základě licenční smlouvy (např. umožnění přístupu badatelům k online knihovnám děl, které provozují jiné osoby)
- pokud by dílo mělo být zpřístupněno prostřednictvím internetu online, bude třeba souhlasu nositele práv
- galerie je povinna zajistit, aby si badatel nemohl sám pořídit rozmnoženinu takto zpřístupněného díla (kupř. digitálním zakódováním či mechanickým odstraněním kopírovacích zařízení z terminálu)
- galerie však může zhotovit rozmnoženinu díla na objednávku (§ 30a odst. 1 písm. c) a d) a. z.) – potom zaplatí příslušnou odměnu dle § 25 a. z.

PŘESTÁVKA

Část druhá:

Zpřístupňování sbírkových předmětů třetím osobám

- Výpůjčky
- Fotografování
- Zhotovení rozmnoženin (včetně trojrozměrných)

Výpůjčky sbírkových předmětů

- viz Výstavy

a) volná díla:

- půjčování je **zcela volné**
- galerie mezi sebou uzavřou **smlouvu o výpůjčce** (§ 2193 o. z.)

b) díla chráněná autorským zákonem:

- **tzv. zákonná výstavní licence** (§ 39 a. z.):
vlastník díla (galerie) může dílo poskytnout bezplatně k vystavení tehdy, jestliže to autor při převodu vlastnického práva k originálu/rozmnoženině díla *výslovně nevyloučil*

Fotografování sbírkových předmětů

a) volná díla:

- fotografování samo o sobě je **zcela volné**
- při dalším užití fotografií je třeba dbát práv fotografa a uzavřít příslušnou **licenční smlouvu**:
 - i sebejednodušší fotografie jiných uměleckých děl jsou ve smyslu § 2 odst. 2 a. z. chráněny jako **dílo fotografické**, za předpokladu, že jsou původní v tom smyslu, že jsou **autorovým vlastním duševním výtvořem**
 - u fotografií z archivu, u nichž již **skončila doba ochrany**: dobu ochrany je možno „obnovit“ prohlášením, že fotografie např. upravil žijící autor a tudíž jsou jeho dílem, a uzavřít novou licenční smlouvu

Fotografování sbírkových předmětů

b) díla chráněná autorským zákonem:

- jedná se o **zhotovování rozmnoženin** díla ve smyslu § 13 a. z. (vzniká rozmnoženina fotografická, resp. elektronická digitální)
- fotografování pro osobní potřebu fyzické osoby a pro interní potřebu právnické osoby (§ 30, § 30a a. z.) – **bez omezení**
- fotografování za účelem dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu – je třeba uzavřít **licenční smlouvu**, jejímž obsahem bude oprávnění ke zhotovování fotografických, resp. elektronických digitálních rozmnoženin ve smyslu § 13 a. z. a k rozšiřování takových rozmnoženin ve smyslu § 14 a. z.
- v případě nelegálního šíření fotografií (k nimž vlastní autorská práva NG) předmětů ze sbírek NG (např. na internetu) je možné požadovat zejména **zdržení se takového jednání** a poskytnutí **dvojnásobku obvyklé licenční odměny** za takové šíření

Fotografování sbírkových předmětů:

Poskytování archivních fotografií badatelům

- fotografie z archivu NG, na nichž jsou zobrazena díla, která již NG z nějakého důvodu nevlastní
 - pokud jsou na fotografiích vyobrazena díla volná, je možno je poskytnout badatelům **bez omezení**
 - pokud jsou na fotografiích vyobrazena díla chráněná autorským zákonem, je třeba před poskytnutím takové fotografie badatelům získat souhlas od nositele práv k dílu ve formě **licenční smlouvy**, jejímž předmětem bude rozšiřování fotografických, resp. elektronických digitálních rozmnoženin (tyto rozmnoženiny již existují)
- fotografie vytvořili zaměstnanci NG coby dílo zaměstnanecké – nositelem práv k fotografiím je tedy NG a může s nimi nakládat **bez omezení**
 - dobu ochrany je možno „obnovit“ prohlášením, že fotografie např. upravil žijící autor a tudíž jsou jeho dílem, a uzavřít novou licenční smlouvu

Fotografování sbírkových předmětů:

Reiss-Engelhorn-Museum v Mannheimu proti uživateli služby
Wikimedia Commons

- v roce 2016 rozhodoval **LG Stuttgart** (Krajský soud ve Stuttgartu) ve věci Reiss-Engelhorn-Museum v Mannheimu proti jednomu uživateli služby Wikimedia Commons (sp. zn. 17 O 690/15 ze dne 27. 9. 2016)
 - *Wikimedia Commons* = projekt Nadace Wikimedia, který slouží jako organizované centrální úložiště volných fotografií, videa, ilustrací, zvuků a dalšího multimediálního obsahu
- uživatel nahrával dva typy fotografií:
 - a) **scany fotografických reprodukcí volných děl obsažených v katalogu muzea** (tyto scany sám vytvořil),
 - b) **své vlastní fotografie volných děl ze sbírek muzea**, které v budově muzea sám vytvořil.

Fotografování sbírkových předmětů:

Reiss-Engelhorn-Museum v Mannheimu proti uživateli služby
Wikimedia Commons

- LG Stuttgart dal zapravdu muzeu a **OLG Stuttgart** (Vrchní soud ve Stuttgartu) toto rozhodnutí potvrdil (sp. zn. 4 U 204/16 ze dne 31. 5. 2017). Uvedl, že:
 - ad a) pořizování scanů reprodukcí a jejich další užití není bez dalšího možné, neboť i fotografické reprodukce jsou chráněny coby dílo fotografické,
 - ad b) toto také není možné, a to z důvodu **zásahu do vlastnického práva(!)** muzea k dílům.
- OLG přitom odkázal na starší rozhodnutí BGH (Spolkový soudní dvůr = Nejvyšší soud) ve věci „*Sanssouci*“, kde bylo judikováno, že nadace provozující postupimské parky a zámky (mezi nimi Sanssouci) smí zakázat pořizování a další užívání fotografií těchto objektů ke komerčním účelům, a to z titulu vlastnického práva k nim.
- rozhodnutí je v Německu vnímáno jako kontroverzní - jde *de facto* o **prodloužení autorskoprávní ochrany volných děl**
- nyní je věc u Spolkového soudního dvora...

Zhotovení rozmnoženin sbírkových předmětů (včetně trojrozměrných)

a) volná díla:

- zhotovování rozmnoženin je **zcela volné**

b) díla chráněná autorským zákonem:

- jedná se o **zhotovování rozmnoženin** ve smyslu § 13 a. z.
- **pro osobní potřebu fyzické osoby** je možno zhotovovat rozmnoženiny nebo napodobeniny výtvarných (i sochařských) děl bez omezení
 - vztahuje se na jakékoli rozmnoženiny, nikoli jen na tiskové rozmnoženiny (tj. je možné si pro svou osobní potřebu namalovat kopii obrazu)
 - tyto rozmnoženiny nebo napodobeniny musí být **zřetelně označeny**
 - účelem *nesmí* být dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu
- **zákonná licence pro užití díla umístěného na veřejném prostranství** (§ 33 a. z.): je možno volně zaznamenat nebo vyjádřit dílo, které je trvale umístěno na veřejném prostranství (tj. na náměstí, ulici, v parku, na veřejných cestách atd.) a takto zaznamenané dílo dále užít
 - je-li to možné, je nutno uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a umístění
 - nevztahuje se na pořizování **trojrozměrných rozmnoženin díla** a jejich rozšiřování
 - takovou rozmnoženinu nelze užít pro čistě komerční účely (reklama) pro rozpor s třístupňovým testem
- zhotovování rozmnoženin za účelem dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu – je třeba uzavřít **licenční smlouvu**, jejímž obsahem bude oprávnění ke zhotovování rozmnoženin ve smyslu § 13 a. z. a k rozšiřování těchto rozmnoženin ve smyslu § 14 a. z.

Zhotovení rozmnoženin sbírkových předmětů (včetně trojrozměrných):

Zhotovování odlitků originálů plastik, které má galerie ve své sbírce a které jsou chráněny autorským zákonem

- **galerie** zhotovuje **tzv. konzervační odlitek**, který hodlá půjčovat namísto originálu
 - zhotovení odlitku a jeho půjčování je možné jen **se souhlasem nositele práv**
- **autor/dědic** si vypůjčí dílo za účelem zhotovení odlitku pro vlastní potřebu/na prodej
 - autor má právo požadovat na galerii zpřístupnění originálu jeho díla (§ 12 odst. 3 a. z.)
 - galerie *není* povinna originál vydat – ale je povinna na žádost a náklady autora zhotovit fotografii nebo *jinou rozmnoženinu* díla a odevzdat ji autorovi
 - toto právo má **pouze autor**, nikoli dědic jeho autorských práv majetkových

Zhotovení rozmnoženin sbírkových předmětů (včetně trojrozměrných):

Zhotovování odlitků originálů plastik, které má galerie ve své sbírce a které jsou chráněny autorským zákonem

- **třetí osoba** žádá o zhotovení odlitku (např. na výzdobu veřejné instituce nebo na prodej)
 - jen **se souhlasem nositele práv** – nutno zavřít **licenční smlouvu**, jejímž obsahem bude oprávnění ke zhotovování rozmnoženin ve smyslu § 13 a. z. a k rozšiřování těchto rozmnoženin ve smyslu § 14 a. z.

Zhotovení rozmnoženin sbírkových předmětů (včetně trojrozměrných)

- otázka originálu a rozmnoženiny:
- **originál** = výtvarné dílo, zejména obraz, kresba, malba, koláž, socha, rytina, litografie či jiná grafika, fotografie, tapiserie, keramika, sklo a autorský šperk, a to za předpokladu, že jsou zhotoveny samotným autorem nebo jde o rozmnoženiny, které se považují za originál uměleckého díla
- **rozmnoženy, které se považují za originál uměleckého díla** = rozmnoženiny, které byly zhotoveny v omezeném počtu samotným autorem nebo pod jeho vedením a jsou očíslovány, podepsány nebo autorem jinak řádně prohlášeny za pravé
 - **neexistuje závazný právní výklad**
 - pouze *usus*: v ČR se za originál považuje prvních 6 odlitků, za předpokladu, že je na odlitku uvedeno jméno litce
 - např. ve Francii prvních 8
- otázka vyrábění novodobých rozmnoženin dědicem autorských práv:
 - z pohledu autorského práva je samotná výroba rozmnoženiny v pořádku, neboť dědic je nositelem práv majetkových a je k takové výrobě oprávněn
 - pokud však dědic takovou rozmnoženinu vydává za originál, jedná se o jednání nekalosoutěžní a v rozporu s dobrými mravy

Děkuji za pozornost!